

Asia: VN/238/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi elatustukilain, lapsen elatuksesta annetun lain sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Elatustukilaki

Ovatko elatustukilain 11–12 §:t perusteluineen selkeät?

-

Onko elatustukilain 13 a §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Onko elatustukilain 34 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Onko elatustukilain 36 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Laki lapsen elatuksesta

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 8 d §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 13 a §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 13 b §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 17 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Lapsen elatuksesta annetun lain mukaan elatusavun suuruus määritellään lapsen yksilöllisen elatuksen tarpeen perusteella, mutta vanhemmat vastaavat lapsensa elatuksesta kykynsä mukaan. Hallituksen esitykseen liittyvän palautteen ohella palautetta toivotaan myös kysymykseen siitä, tulisiko säätää vanhempien vahvemmassa velvoitteesta arvioida lapsen elatuksen tarvetta ja omaa elatuskykyään säännöllisesti, sekä tähän liittyen, vanhemman velvollisuudesta ryhtyä toimiin elatusavun määrän tarkistamiseksi, jos tarve tarkistamiseen ilmenee. Jos kyllä, niin miten asiasta tulisi säätää?

-

Tulotietojärjestelmästä annettu laki

Onko tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne esityksen vaikutusarvioinneista.

-

Onko teillä täydennettävää esityksen nykytilan kuvaukseen tai muuhun tekstiin?

-

Muut kommenttinne koskien esitystä.

Tasa-arvovaltuutettu vastaa saamaansa lausuntopyyntöön sukupuolten tasa-arvoon liittyvän toimivaltansa näkökulmasta. Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, tasa-arvolaki) tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä.

Perustuslain (731/1999) 6 §:ssä kielletään syrjintä muun muassa sukupuolen perusteella sekä veloitetaan edistämään sukupuolten tasa-arvoa kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Laissa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, tasa-arvolain) 4 §:ssä säädetään viranomaisten velvollisuudesta edistää tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen.

Lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) mukaan lapsella on oikeus riittävään elatukseen. Lain mukaan tämän tulisi toteutua ensisijaisesti vanhemman elatusvastuun kautta. Vanhempi voidaan velvoittaa suorittamaan lapselle elatusapua, jos hän ei muulla tavoin huolehdi lapsen elatuksesta, lapsi ei pysyvästi asu hänen luonaan, tai lapsi asuu vuorotellen hänen ja toisen vanhempansa tai muun huoltajansa luona.

Elatustukilain (580/2008) mukainen elatustuki täydentää lapsen elatuksen suojaa tilanteissa, joissa lapsi ei saa riittävää elatusta molemmilta vanhemmiltaan.

Tasa-arvovaltuutettu pitää tärkeänä, että lapsen vanhemmat vastaavat yhteisvastuullisesti lapsen elatuksesta oman elatuskykynsä mukaisesti. Mikäli vanhemmat eivät tähän pysty, yhteiskunnan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisesti. Elatustuen lisäksi

lapsiperheille suunnatut etuudet, tuet ja palvelut ovat tässä keskeisessä asemassa. Ne edistävät osaltaan naisten ja miesten välistä tasa-arvoa yhteiskunnassa sekä mahdollistavat naisten ja miesten yhtäläiset mahdollisuudet toimia lapsen/lasten vanhempänä ja osallistua työ- ja muuhun yhteiskunnalliseen elämään.

Tasa-arvovaltuutetun saamat, lapsen elatusta koskevat yhteydenotot liittyvät useimmiten vanhempien eron jälkeiseen aikaan. Eron jälkeen lapsen/lasten asumiseen ja elatukseen liittyvät asiat voivat aiheuttaa vakaviakin erimielisyyksiä vanhempien välille. Yleisiä kysymyksiä ovat elatusavun määrä ja sen maksaminen sekä lapsen/lasten vuoroasumisen vaikutus elatusapuun.

Hallituksen esitysluonnoksessa on tuotu esiin, että elatusavulla ja elatustuella on myös sukupuolivaikutuksia. Elatusavulla ja elatustuella on merkittävä rooli yksinhuoltajaäitien köyhyyden vähentämisessä. Elatusavun maksaminen voi toisaalta lisätä köyhyyttä maksavan pienituloisen vanhemman kotitaloudessa. Köyhyys on yleisintä yksinasuvien elatusvelvollisten isien kotitalouksissa. Elatustukilain tarkoittamista elatustuen saajista, joita ovat lapsen kanssa asuvat vanhemmat, noin 85 prosenttia on naisia. Elatustukilain tarkoittamista elatusvelvollisista suurin osa on miehiä.

Elatusavun määräytymisperusteita koskevat lain säännökset ovat varsin yleispiirteiset. Oikeusministeriön 2007 julkaisemalla ohjeella lapsen elatusavun suuruuden arvioimiseksi (OM 2007:2) on pyritty yhtenäistämään käytäntöjä. Ohje ei kuitenkaan käsitellyt lasten vuoroasumiseen liittyviä kysymyksiä, minkä jotkut vanhemmista kokivat selkeänä epäkohtana. Tilanne on osin parantunut, kun oikeusministeriö julkaisi 2023 ohjetta täydentäviä näkökohtia vuoroasuvan lapsen elatusavun suuruuden määrittämiseksi.

Tasa-arvovaltuutettu pitää tärkeänä, että lapsen elatukseen liittyvät lainsäännökset sekä niiden täytäntöönpanoa ohjaavat säännökset ovat mahdollisimman selkeitä ja tarkkoja. Näin voidaan tukea lapsen/lasten kummankin vanhemman vanhemmuutta myös eron jälkeen sekä huolehtia samalla lapsen/lasten edun toteutumisesta. Tasa-arvovaltuutettu pitää tärkeänä, että vanhemmat saisivat erotilanteissa tukea, jotta he pystyisivät välttämään ja ratkaisemaan mahdolliset eroon liittyvät ristiriitansa ja ongelmansa. Vanhemmille olisi tarjottava tietoa elatusavusta ja elatustuesta sekä siitä, miten näitä on mahdollista muuttaa myöhemmin.

Hiltunen Rainer
Tasa-arvovaltuutettu

Janas Pirkko
Tasa-arvovaltuutetun toimisto